

AVRASYA STRATEJİLERİ ÜZERİNE

Kaan Ögüt

Daha önce iki makalemizde Avrasya seçeneği üzerine görüşlerimizi Kemalist bir bakış açısıyla anlatmıştık* Bu yazıda daha önce yadıklarımızı tekrar etmeyeceğiz, öncelikle ülkemizde Avrasya üzerine ileri sürülen düşüncelerin bir dökümünü ve sınıflandırmasını yapıp daha sonra bunları yine Kemalist bir bakış açısıyla yorumlayacağız. Yani bu yazıda bir anlamda bir veri tabanı oluşturma ve bunu analiz etme çabasıyla karşılaşacaksınız. Yazının önemli vurgularından biri de; **ABD'nin Avrasya üzerine geliştirdiği stratejilerde Türkiye'ye biçtiği roldür.**

Geçtiğimiz bir yıl içinde Türkiye'nin dış politikası üzerine yapılan yorumlarda Avrasya bölgesine yapılan vurgular son derece arttı. Aslında Avrasya; bir coğrafi bölgeyi nitelendirmenin dışında Avrasyacılık olarak tanımlanabilecek bir politik tavrı hatta belki de jeopolitik ağırlıklı bir doktrini de tanımlıyor. Jeopolitik yönü güçlü bir ideoloji olan Kemalizm'de de ciddi bir Avrasya düşüncesi vardır. Herşeyden önce emperyalizmin ulusal devletlerin kurulmasını istemediği bu bölgede ulusal bir devlet yaratmak için bölgenin özellikleri öncelikle göz önüne alınmalıdır. Mustafa Kemal'in SSCB ile kurduğu ilişkiler, Balkan ve Sadabat Paktları ve genel olarak Mustafa Kemal'in dış politikası bunun göstergesidir.

Avrasyacılık, bir doktrin olarak Rusya'da da gündemde; **Erol Mütercimler** bu konuda şunu söylüyor. *"Parçalanış sonrası Rus dış siyaseti birbiriyle çatışma halinde olan iki görüş arasında kalmıştır. Batı ile bütünleşmeyi savunan Atlantikçi görüş ve Rus halkının Büyük Petro zamanında yapılan reformlarla zorla doğru slav çizgisinden uzaklaştırıldığını ve bu nedenle de reformlara son verilerek geleneksel değerlere dönülmesini savunan Avrasyalılar. Avrasyalılara göre Batı dünyasının bir parçası olmaları durumunda Rusya'nın ve Rusların bir millet ve devlet olarak yaşama şansları kalmıyor"*. Daha çok komünistler ve aşırı milliyetçilerden oluşan Avrasyalılar Rusya'nın çıkarlarını doğuda görüyorlar. Bu süreci **Zeynep Dağı** ise şöyle özetliyor. *"Reformistler populist politikaları ve şok terapi niteliğindeki ekonomik reformları nedeniyle giderek güç kaybettiler. Bütün bu gelişmeler üzerine Yeni Asyacılar diye adlandırılan grup önce iç politikada ve giderek dış politikada söz sahibi oldu. Üst düzey askeri ve sivil bürokratların başını çektiği Yeni Asyacılar; reformistleri ütöpik olmakla suçlamakta, sürekli bir dostluğun değil sürekli bir çıkarın varlığını vurgulamaktadırlar. Dış politikanın demokrasi ve insan hakları gibi kavramlar üzerine temellendirilemeyeceğini savunmaktadırlar. Ülke ekonomisini ve askeri yapısını Batıyla enteghre etmeye çalışan politikaları asimetric bir bağımlılığa yol açacağı iddiasıyla şiddetle eleştirmektedirler. Sadece batıya yönelik tek seçenekli dış politika yerine dikkatlerin Çin, Hindistan, İran gibi çeşitli bölgelere yönelebileceği çok seçenekli dış politikayı savunmaktadırlar. Yeni Asyacıların bakış açısında Rusya'nın jeopolitik gerçekliğinin önemli rol oynadığını görebiliriz."* Bu yazılanlara bakılınca Türkiye'de gerçek anlamda Avrasya seçeneğini savunanların söylemleriyle bir çok ortak nokta göze çarpıyor. Biz Kemalistler ülkemizin ulusal çıkarlarını savunurken Rusya'da da Yeni Asyacıların (ya da Avrasyacıların) kendi ulusal çıkarlarını savunduklarını görüyoruz. İki ülkedeki Avrasyacılar da gerçek düşmanı yani ABD ve Batı emperyalizmini doğru olarak belirledikten sonra ikinci adımda emperyalizme karşı daha güçlü bir karşı koyuşu gerçekleştirebilmek için bölgesel işbirliğinin yollarını aramalıdır. Bu iyimser gelişmeye karşın Rusya ile önemli sorunlarımız olduğu da ortadadır.

Nadir Özbek şu yorumu yapıyor. *"Türkiye'nin Kafkasya ve Orta Asya'da enerjik bir politika yürütme arzusu Rus dış politikasında Avrasyacı vurguların şimdi olduğu kadar keskinleşmediği hayli erken dönemlerde bile Rusya ile Türkiye'nin karşı karşıya kalmasına yol açmıştır."* Bu yorum da gösteriyor ki Rusya'da reformistlere karşı Avrasyacı eğilimler güç kazanıyor. 1992 yılında Rusya Federasyonu Başkanlık danışmanlığı yapan **Sergei Stankoviç** ise *"Dış politikamızda Atlantikçilik ve Avrasyacılık olarak tayin edilmiş iki yol ortaya çıkmıştır"* dedikten sonra Rusya'nın doğu ve batı arasında yeni bir denge araması gerektiğini söylüyor.

İrfan Ülkü Avrasyacılık adıyla bilinen tarihçilik ekolünün düşünsel önderlerinin Prens Trubetskoy, G. Vernadski, P. Savitski gibi Rus Milliyetçileri olduğunu ve başlıca tezlerinin Avrasya milliyetçiliği ve Avrupa'ya karşı güvensizlik olduğunu söylüyor, ve ilginç bir yorumda bulunuyor. *"Avrasyacı tezin Rus düşüncesindeki rolüyle Yusuf Akçura'nın Üç Tarz-ı Siyaseti'nin hemen hemen aynıdır diyebiliriz. Ancak siyasi hedefler farklı kimi zaman birbirine karşıdır. Avrasyacı ekol Turan halklarının (Fin-Uygur, Moğol, Türk, Mançu,) etno-kültürel*

bağlarını ve İskit, Hun, Göktürk, Moğol imparatorlukları gibi devletler çerçevesinde siyasi kader birliğini öne sürmekte, Rusların da tarih boyunca bu çevre içinde bulunmalarından ötürü bunlarla bütünleştiğini dolayısıyla bir Avrasya Turan halkı olabileceğini savunmaktadır. Ancak bazı Rus çıkar çevreleri bilimsel açıdan değil, siyasal oportünizm açısından bu tezleri yozlaştırarak, Avrasya milletleri üzerindeki mevcut Rus egemenliğine yeniden meşruiyet kazandırma peşindedirler.” Ülkü, Rus Avrasyacılığıyla Türk Avrasyacılığı arasındaki mücadelenin yoğunlaşmasının Sultan Galiyev’in başkaldırısıyla ortaya çıktığını da ekliyor.

Oya A. Mugisuddin Rus milliyetçiliğinin gittikçe daha şöven bir hal aldığını ve bunu köktendincilikle birleştirdiğini batının ise Avrasya’da büyük bir politik otorite boşluğu yaşanarak bölge istikrarının bozulacağı endişesiyle Rusya’ya arka çıktıklarını belirtiyor. **Artur Sagadeev** de SSCB’ dönemindeki Ruslaştırma politikaları ile Çarlık rejiminin büyük güç ideolojisi arasında bir devamlılık olduğunu yeni SSCB yöneticilerinin proleterya enternasyonelizminden vaz geçerken bile büyük güç ideolojisinin değişmediğini bu eğilimin Rusya federasyonu döneminde de sürdüğünü vurguluyor. **Stephen Blank**, İran ve Rusya’nın genellikle Kafkasya ve Orta Asya’da enerji konusundaki gelişmeler üzerinde Batı’nın kontrolünü veya etkisini engellemek için uyum içinde hareket ettiklerini belirtmenin yanında Rusya’nın dış politikası hakkında şu yorumu yapıyor. *“Rusya’nın temel hedefi BDT’nin kendi himayesi altında yeniden birleşmesidir.”* Blank Rusya’nın bugünkü stratejisinin Çarlık ve Sovyet böl-yönet politikalarından oluştuğunu, Rusya’nın; üsler ve kalıcı stratejik destek noktaları elde etmek AKKA’yı değiştirmek kendine özel bir nüfuz sahası oluşturmak ve yerel enerji sektörü üzerinde kontrolü ele geçirmek için Gürcistan ve Azerbaycan’a karşı ayrılıkçıları desteklediğini söylüyor. **Mevlüt Tikence** de Rusya’nın 1992’den itibaren BDT’yi kendi federasyonunun doğal bir parçası olarak görmeye başladığını Kafkaslardaki ülkeleri birbiriyle çatıştırdığını olmaz ise bu ülkelerdeki etnik grupları içinde yaşadıkları ülkelerle çatıştırmak sözde arabulucu olarak tekrar bölgeye nüfuz etmeye başladığını ve bunun sonucunda Gürcistan ve Azerbaycan’ın BDT’ye girmek zorunda kaldıklarını söylüyor.

Tüm bu veriler bizim Avrasyacılığımızın bu bölgede anti emperyalist bir işbirliğini hedeflerken Rusya’daki Avrasyacılığın daha yayılmacı ve bölgeyi kontrol amacı taşıdığını gösteriyor. Rusya’nın son yıllardaki dış politikası bunun örneklerini veriyor. Ama yinede batıcı reformist eksenin dışına çıkılması potansiyel olarak önemlidir. Üstelik görülüyor ki Rusların da içinde bölgesel bir güçbirliğini savunanlar da var. Bu sürecin sonunda Ruslar’da Türkler’de bölgesel işbirliğinin gerekliliğini daha iyi kavrayabileceklerdir. İki ülke de Batı’dan hiçbir faydanın gelmediğini anlayacaklardır diye umuyoruz.

ÖNCELİKLE TÜRKİYE’Yİ ABD’NİN BÖLGEDEKİ TAŞERONU OLMA KONUMUNDAN KURTARMAK ZORUNDAYIZ

ABD bugün dünya üzerindeki küresel hakimiyetini sürdürebilmesinin ön koşulunun Avrasya’ya hakim olmak olduğunu kavramış durumda. Nitekim **Zbigniew Brzezinski** hem katıldığı sempozyumlarda hem de Sabah Yayınları tarafından basılan *“Büyük Satranç Tahtası Amerika’nın Önceliği ve Bunun Jeostratejik Gerekleri”* adlı kitabında bunu açıkça ortaya koyuyor. ABD Avrasya’daki etkinlik mücadelesinde Türkiye’yi bir piyon olarak kullanmak istiyor.

Brzezinski; öncelikle Avrasya’nın önemini anlatıyor. *“Avrasya’ya egemen olan güç dünyanın en ileri ve ekonomik olarak verimli üç bölgesinden ikisini kontrol edebilir. Dünya nüfusunun yaklaşık %75’i Avrasya’da yaşamaktadır ve hem ekonomik girişimler hem de yer altı zenginlikleri bakımından dünyanın fiziksel zenginliklerinin de çoğu oradadır. Avrasya dünya GSMH’sinin %60’ına ve bilinen enerji kaynaklarının dörtte üçüne (%75) sahiptir. Avrasya aynı zamanda dünyanın siyasal olarak en iddialı ve dinamik devletlerinin bulunduğu yerdir. ABD’den sonra en büyük altı ekonomi ve en büyük altı silah alıcısı Avrasya’da bulunmaktadır. Dünyanın biri hariç resmi olarak bilinen tüm nükleer güçleri ve de gizli nükleer güçlerinin tümü Avrasya’da bulunmaktadır. Bölgesel hegemonya ve küresel etki heveslisi olan, dünyanın en kalabalık nüfuslu iki devleti Avrasyalıdır. ABD önceliğinin bütün potansiyel siyasi ve ekonomik meydan okuyucuları Avrasyalıdır. Bereket versin ki Avrasya ABD’ye göre, siyasal olarak bir bütün oluşturmak için fazla büyüktür.”*

Merkezi oyuncuların ve kilit mihverlerin önceden belirlenmesinin Avrasya kıtasındaki potansiyel büyük meydan okunmaların önceden görülmesine yardımcı olacağını söyledikten sonra şu soruyu soruyor. *“Hangi yeni Avrasya koalisyonları olasıdır. hangileri ABD çıkarları için en tehlikelileri olabilir ve bunların önüne geçmek için ne yapılabilir.”* Brzezinski’nin Avrasya satranç

tahtasında oynanacak oyunda çekindiği hamleler şunlardır. "Orta alan (Rusya) Batı'yı reddeder, iddialı bir tekil oyuncu olur ve Güney üzerinde kontrol elde ederse, ya da büyük doğulu oyuncularla bir ittifak kurarsa, o zaman ABD'nin Avrasya'daki önceliği ciddi biçimde daralır. Aynı şey, iki büyük doğulu oyuncunun bir şekilde birleşmeleri durumunda da söz konusu olabilir. Son olarak ABD'nin batılı partnerleri tarafından Batı çevresindeki tüneğinden çıkarılması otomatik olarak ABD'nin Avrasya satranç tahtasındaki oyuna katılımının sona erdiği anlamını taşırdı."

Brzesinski SSCB'nin Yugoslavya'nın ve Irak'ın parçalanmasından tatmin olmamış ki Rusya'nın üçe bölünmesini önerirken (Bir Avrupa Rusya'sı, bir Sibirya Cumhuriyeti, ve bir Uzakdoğu Cumhuriyeti) bir yandan da Türkiye ve İran'ın ulusal bütünlüklerinin belirsiz kaldığını iddia ediyor. Acaba bu bir saptama mı yoksa bir temenni mi ?

Kimi aydınlarımız da Avrupa tarafından dışlanmamızı ABD ile işbirliği yaparak dengeleme stratejisinin gelecekteki sonuçlarını yeterince gözönüne almadan, bölgede ABD politikalarının ortaklığını destekliyorlar. Bazı düşünce adamlarımızın ve yazarlarımızın son dönemde Brzezinski'nin kitabına bolca atıfta bulunduklarını ve Türkiye'nin dış politika seçeneklerini ABD'ninkilerle uyarlamaya çalıştıklarını görüyoruz. **Şükrü Elekdağ** şunları söylüyor. "Bu noktadan hareketle Brzesinski Washington'un ana hedefinin, Avrasya'nın altı büyük stratejik oyuncusu olan, Fransa, Almanya, Rusya, Çin, Japonya ve Hindistan'ın aralarında birleşerek Amerika'ya karşı ittifaklar oluşturmalarını önlemek olması gerektiğini vurgulamaktadır. 21. asırda Washington'un Avrasya stratejisi ABD'nin güvenlik ve refahi için olduğu kadar, süper güç statüsünün korunması açısından da hayati önem taşıyacaktır. Avrasya'daki özel jeostratejik konumu nedeniyle, Türkiye'nin ABD stratejisi çerçevesinde önemli bir yere oturtulması beklenmelidir. Hazar - Ceyhan boru hattı projesiyle Türkiye'nin enerji üretim projelerine ABD tarafından verilen destek bunun ilk işaretleridir." **Ergun Balcı** da petrol boru hatları konusunda Elekdağ'ı destekliyor. "Brzezinski'nin belirttiği gibi ABD gerek Avrupa gerekse Asya'da tek bir ülkenin egemen olmasını istemez. ABD'nin Avrasya'da tek ülkenin tek ülkenin egemen olmasını engelleme politikası günümüzde de devam ediyor. ABD bu nedenle Orta Asya'da ve Kafkasya'da petrol yollarının Rusya'nın denetimi altına girmesini engellemek için Bakü-Ceyhan boru hattı projesini desteklemektedir." **Hasan Köni** ise burda farklı bir tutum izleyerek, şunları söylüyor. "Türkiye'nin stratejik yanılgısı belki de Rusya Federasyonu'nun etkin olduğu bir alanda enerji sahasında etkin olmak için bu alana uzaktan müdahale eden ABD'yle anlaşmasıdır. 1996 yılından itibaren ABD'nin Avrasya enerji koridorunda Türkiye'yi desteklemesi, batının yanında bu kadar kayıtsız şartsız yer alan bir devlete Çin'in ve Rusya'nın duyduğu güvensizlik nedeniyle şimdilik pek başarılı bir ortam olarak gözükmemektedir." **Erol Manisalı**'nın bir süredir dile getirdiği önemli bir gerçek ise bölgede Brzesinski'ye uyup Rusya'yı karşımıza almamızın Türkiye'nin ulusal çıkarlarına uygun olmadığını gösteriyor. Çünkü ABD'nin bölgedeki çıkarı Türkiye'ninkinden farklı. Türkiye petrole ihtiyaç duyarken ABD yeni petrol alanlarının açılmasını istemiyor. Irak'a ısrarla ambargo uygulanmasının nedenini bir düşünün. Bu da Bakü - Ceyhan senaryosunun bir aldatmaca olduğunu düşündürüyor. Manisalı, bununla ilgili olarak şu yorumu yapıyor. "ABD'nin çıkarları İran dışında Körfez'deki üreticilerin çıkarları ile özdeşleşmiştir. Hazer'de büyük çaplı üretime geçilmesi Ortadoğu İhracatçıları ve ABD'nin zararına olur. ABD Hazer petrollerini en az 15- 20 yıl sonra, o da ancak kendisi Hazer'de yöneten konumda ise devreye sokmak ister."

Burada **Helmut Schmidt**'in Brzezinski'nin kitabına getirdiği eleştirilerin anlamlı ve ders verici olduğunu düşünüyoruz. "ABD'nin gücü zaman içinde azalacaktır. Brzezinski'nin amacı ise buna rağmen ABD hegemonyasını sürdürebilmektir. Yazar Avrupa bütünleşme sürecinde kaydedilen aşamaları ve NATO'nun doğuya doğru genişlemesini memnuniyetle karşılıyor. Ancak bunu yaparken bölgedeki ülkelere ABD'nin müşterileri ve onun bağımlıları gözüyle bakıyor. Bazı Britanyalılar bu türden sınıflandırmalara ses çıkarmayabilirler ama Kıta Avrupa'lılarının çoğu böyle davranmayacaklardır. Tam tersine Brzezinski'nin ABD üstünlüğü savlarını bölgenin kendi kaderini tayin hakkını güvence altına alacak daha güçlü bir Avrupa Birliği kurulması için yeni bir neden sayarlar." Yine **Erol Manisalı**'nın Brzezinski'yi eleştirisi de çok önemli. "Brzezinski ABD'nin nasıl tek üstün güç konumuna geldiğini ilginç itiraflarda bulunuyor. ABD yalnızca ekonomik, askeri, teknolojik ve kültürel hegemonyası ile değil adı uluslararası olan büyük kuruluşları istediği gibi yönlendirebildiği için tek üstün güç olmuştur diyor. Bunlar büyük ölçüde bilinen şeyler Brzezinski daha ilginç bir şey söylüyor. ABD istediklerini uzlaşmaya ve diyaloga açık bir yöntemle yaptırır diyor. ABD hegemonyasının gerektirdiği bir düzen kurmuş; o zaman diğer devletler, kurumlar, firmalar, breyler ne yapacaklar." Manisalı ABD'nin dümen suyuna

gitmek gerektiğini söyleyenleri eleştirerek, bunların göstermelik uzlaşma ve diyalog yöntemini bazen barış bazen demokrasi diye yutturabileceklerini söylüyor ve şöyle devam ediyor. *"Başka bir görüş ise daha farklı rüzgarlar estirir. Toplumsal (ulusal) çıkarları esas almak dayatmalara direnmek."*

Graham Fuller ve **Ian Lesser** ise açıkça şunu dile getiriyorlar. *"Avrupa kendi perspektiflerine göre çıkarları başka bir yerde, Müslüman dünyasında olan bir ülkenin güvenliğiyle ilgili otomatik bir sorumluluk üstlenme konusunda gitgide isteksiz bir hale gelebilir. Bu Türkiye'ye felaket getirecek, ABD Türk işbirliği umutlarını ciddi bir şekilde kısıtlayacak ve bunun uzantısı olarak, ABD'nin Kafkaslar ile Ortadoğu'daki hareket serbestisini azaltacaktır."*

Yazdıklarından, ABD'li düşünce adamlarının(!) Avrasya'da ABD hegemonyasını sarsacak bir güçten yada ittifaktan açıkça çekindiklerini anlıyoruz. Örneğin **Henry Kissinger** *"Jeopolitik olarak Amerika, kaynakları ve nüfusu Birleşik Devletlerden çok fazla olan büyük kara parçası Avrasya'nın kıyılarından uzak bir adadır. Avrasya'nın iki başlıca küresinin - Avrupa ve Asya - herhangi birinin tek bir büyük devlet tarafından egemenlik altına alınması, soğuk savaş olsun veya olmasın ABD için stratejik tehlikenin iyi bir tanımını oluşturur. Ayrıca Rusya'nın kim tarafından yönetilirse yönetilsin Halford Mackinder'in jeopolitik merkez dediği topraklar üzerine oturmuş olduğunu ve en güçlü imparatorluk geleneklerinden birinin varisi durumunda bulunduğunu da ileri sürebilirler."* ABD'nin Rusya'nın iç anlaşmazlıklarına karışmasının milliyetçi bir karşı harekete neden olabileceğini belirten Kissinger önemli bir saptaması da şu *"ABD aynı zamanda hem Rusya'yı hem de Çin'i izole edebilir mi ve iç tercihleri uğruna Çin - Sovyet ittifakı olasılığını yeniden canlandırmaya katlanabilir mi?"* Yine **Fuller** islamcı (anti emperyalist) hareketlerin ancak Müslümanlar arasında etkili olabileceğini belirttikten sonra korkusunu şu saptamalarla ortaya koyuyor. *"Statükodan memnun olmayan başka önemli devletler gayri resmi bir ittifakla güçbirliği ederek yeni dünya düzeninin evrimini etkileyecek nüfuzu sağlaması ve bu düzende algılanan batı tekelini zayıflatmaya çalışması, düşünülebilecek bir şeydir. Bir hükümet değişikliği durumunda Çin, Hindistan hatta Rusya da sahip olmayan ülkeler kategorisi için potansiyel liderlerdir. Kısa ve orta vadede eski komünist ülkelerle birçok üçüncü dünya ülkesinin reform çabaları başarısızlıkla sonuçlandıkça, bir devletin ya da devletler grubunun yeni dünya düzeninden mağdur olmuş ülkelerin liderliğine soyunmasını beklemeliyiz."* Dikkat edilirse Fuller Yeni Dünya Düzeninin herkes için iyi olmadığını kabul etmiş durumdadır. Emperyalizmin büyük yalanı yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Ve emperyalistler giderek kaygılanmaya başlıyorlar.

ABD'nin Avrasya'daki menfaatlerini güvenlik, siyasi ve ekonomik olarak üçe ayıran **Ariel Cohen**, şunları söylüyor. *"ABD'nin milli menfaati, Avrasya'nın istikrarını gerektirmektedir. Rusya ve BDT'daki kaos soğuk savaştan kalma nükleer güçlerin üzerindeki kontrolü tehlikeye sokabilir, reform yanlısı hükümetleri devirebilir ve milliyetçi anti batıcı rejimlerin oluşumlarına neden olabilir."* Cohen bu olasılığın engellenmesinin serbest piyasa adına büyük bir zafer olacağını da ekliyor.

Bütün bunlar batı emperyalizminin özellikle de ABD'nin bu bölgede anti emperyalist akımların güçlenmesinden rahatsız olduğunu gösteriyor. Yani bir anlamda ne yapmamız gerektiğinin ipuçlarını da veriyor.

AVRASYA STRATEJİLERİNDE İKİ GÖRÜŞ

Türkiye'de Avrasya üzerine düşünce ve strateji geliştirenlerin ikiye ayrıldıklarını görüyoruz. Bunların bir kısmı 1990'lardan bu yana değişen dünya konjektürünü baz alarak, Türkiye'nin AB dışında kaldığının kesinleştiği ve bölgenin büyük enerji kaynakları ve bunların iletim yollarının tartışıldığı bir dönemde, genelde ulusal çıkarlarımız açısından konuya eğiliyorlar. İkinci gruptakiler ise birinci gruptakilerin çabalarına ortak olmanın ötesinde Avrasya'nın gelecekte dünya emperyalist bloklarının karşısında bir güç ve az gelişmişlerin emperyalizme verebilecekleri bir yanıtın temel ekseni olabileceği iddiasındalar.

Aslında başlıkta belirtilen her iki görüşü de savunanlar bazı istisnalar dışında Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal çıkarlarını ön planda tutuyorlar. Bu yüzden biz Kemalistler olark bu iki grubun düşüncelerine de çok önem veriyoruz ve Kemalist bir bakış açısıyla Avrasya seçeneğini incelerken bu görüşlerin tümünü göz önüne alıyoruz. Bizce iki grubunda belli bazı konularda eksiklikleri var.

Birinci gruptakiler bugünün güç dengelerini incelediklerinde bölgede Rusya'nın Slav - Ortodoks yaklaşımına karşı ve komşularımızın Yunanistan, Güney Kıbrıs, Suriye, İran, Ermenistan'ın

Rusya ile birlikte bize karşı oluşturduğu cepheyi yarabilmek için ABD'nin işbirliğini arıyorlar. Bu tavır bu konjonktürde doğru gibi görünmekle birlikte Türkiye'yi bölgede ABD'nin taşeronu durumuna getirebilir. Ve tüm Avrasya'yı emperyalist sisteme eklemlenmenin aracı olabilir. Bu grubun başta ABD emperyalist güçlerin bölgedeki amaçlarını tahlil etmede kimi zaman yetersiz kaldıklarını da görüyoruz. Ama buna rağmen düşüncelerinin temelinin ulusal çıkarlarımız olduğu açık.

İkinci gruptakiler Avrasya Seçeneği'ni dünyadaki emperyalist kutuplara karşı az gelişmişlerin antiemperyalist bir blok yaratma şansı olarak değerlendiriyorlar ama bizim de desteklediğimiz bu 21.Yüzyıl stratejisini nasıl uygulayabileceğimiz konusunda somut verilere sahip değiller. Örneğin Rusya'nın bu stratejide Türkiye'nin doğal ortağı olması gerektiği doğru tespitini yaparken Rusya'nın Türkiye karşıtı tutumunun nasıl yıkılabileceği belirsiz. Bölgedeki Türklerin Rusya ve Çin tarafından baskı altında tutulmaları sorununun nasıl aşılabileceği de belirsiz.

Şimdi öncelikle bu iki grubun argümanlarını eleştirel bir gözle inceleyip bunları Kemalist bir bakış açısıyla yorumlayalım. **Amacımız 1. Gruptakiler gibi Ulusal bağımsızlığımızı temel alan kısa ve orta vadeli Avrasya Stratejilerini, emperyalist sisteme karşı kurulacak bir Avrasya güçbirliği hedefi ile buluşturmaktır.**

1- KISA DÖNEMLİ ULUSAL VE JEOPOLİTİK ÇIKARLAR

a-) Siyasetçilerin Avrasya Üzerine Düşünceleri

AB'den dışlanmamızın da etkisi ile Türk Dış Politikası bir arayışın içinde. Bu arayış doğal olarak Türkiye'nin yıllardır sürdürdüğü güdümlü dış politikalardan ve bunların iç etkilerinden kurtulmaya olanak yaratıyor. En azından bunların tartışma gündemine getirilmesini sağlıyor. Bugün Türk Dış Politikası'nın başında Mümtaz Soysal'ın kısa bakanlık dönemini saymazsak 1980 sonrasının en tutarlı dış işleri bakanının bulunduğunu söyleyebiliriz. Üstelik bu dönemde birikimli iki devlet bakanı Şükrü Sina Gürel ve Ahad Andican da İsmail Cem'e yardımcı oluyorlar. DSP'nin etkisi altında olan dışişleri bakanlığı daha ilk günlerden "*bölge merkezli dış politika*" kavramını dile getirmeye başladılar. Bu kavram **Bülent Ecevit**'in 1995'den beri dile getirdiği bir modeli belirtiyor.

İsmail Cem Dışişleri Bakanlığı ve DPT'nin hazırladığı "*Türkiye 2010-2020 Küresel Aktörün Doğuşu*" adlı çalışmayı basına tanıtırken şunları söyledi. "*AB içinde yer almak istiyoruz. ama bizim vizyonumuz çok daha geniş. Kendi hedefimizi yükselen Avrasya gerçeğinin merkezi, belirleyicisi olarak tanımlıyoruz.*"

Devlet Bakanı **Ahad Andican** da 21. yy'ın başlarında hala ciddi bir stratejik hammadde kaynağı olma özelliğini devam ettiren petrol, altın, doğalgaz ve uranyum gibi kaynakları bol olan Avrasya'nın Batı tarafından bir "*Arabizasyon*"laşma sürecine uğratılmaya çalışılacağını söylüyor ve Türk dünyasının bunu engellemeye çalışması gerektiğini de belirtiyor.

b-) Düşünce Adamları ve Yazarların Avrasya Stratejileri

Türkiye'de baskın eğilim Avrasya stratejilerini Azerbaycan ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile sınırlı görmek. Ama artık yavaş yavaş Avrasya'yı genel bir jeopolitik bakışla yorumlayan yazılara da rastlıyoruz. Avrasya ile ilgili ilk yorumlar genelde **Cafer Tayyar Sadıklar**'ınkiler ya da **Yasin Aslan**'ınkiler gibiydi. Sadıklar şunları söylüyor. "*Avrasya'nın iki önemli özelliği vardır. Bunlardan biri bölgede yaşayan ülkelerin çoğunun Müslüman ve Türk olmasıdır. Bu gerçeğin bir sonucu olarak Türkiye Avrasya bölgesinin beyni haline gelmiştir. İkinci özellik ise ; bölgedeki tek demokratik ve laik müslüman ülkenin Türkiye olmasıdır. Bu da Türkiye'nin önemini bir kat daha arttırmaktadır.*" Yeni Türk Dünyası Kuşağının varlığının 21. Asırda özellikle Asya kıtası ile ilgili jeopolitik düşüncenin en önemli unsurlarından birini oluşturacağını söyleyen **Yasin Aslan**'ın değerlendirmesi ise şöyle; "*Rusya Orta Asya ve Moğolistan, Çin ise Tibet ve Uygur özerk bölgesi üzerinde kontrolü sağlamaya çalışmaktadır. Ancak bölge ülkelerinin maksimum bağımsızlığa kavuşma istek ve çabaları Rus ve Çin hakimiyetine büyük tehlike oluşturmaktadır. Ancak Kazakistan ve Özbekistan arasında olduğu gibi, söz konusu devletler arasında ortaya çıkan iç çekişmeler, iki hakim gücün işini kolaylaştıracaktır. Türkiye, Pakistan, İran ve Hindistan Orta Asya'daki diğer birinci dereceli önemli ülkelerdir. Onlar Rus - Çin hegemonyasına karşı güç dengesi olarak değerlendirilmektedirler.*" Bu yorumlar içlerinde doğrular olmakla birlikte fazla derinliği olmayan yorumlardı. Ama artık Avrasya seçeneği daha derinlemesine tartışılmaya başlandı.

Erol Mütercimler; "Suriye gerekli gördüğü anda Yunanistan ve İsrail'le biraraya gelirken, Türkiye'nin ipleri elinde tutabileceği ikili ve bölgesel stratejilere karşı çıkılmasını anlamak çok zor. Türkiye GB kanalıyla Avrupa ile ekonomik birlik kuruğu söyleniyor. ama başka seçenekler yaratılamaz mı? Örneğin Avrasya, Rusya - Ukrayna - Türkiye, Türkiye - Mısır -İsrail ekonomik birlikleri gibi seçenekler de değerlendirilmeli" diyor. **Mehmet Öğütçü** ise şunları dile getiriyor. "AB ile NAFTA'yı, NAFTA ile APEC'i birbirine bağlama yönündeki girişimler devam etmektedir. Tam bir küreselleşme zincirinin erksik halkası Uzakdoğu ve Avrasya'nın bu önemli ticaret blokları ile irtibata geçirilmesinde görülüyor. Türkiye coğrafi bakımdan bu boşluğu dolduracak bir konumda bulunmaktadır."

Murat Yılmaz, Türkiye Günlüğü'ndeki yazısında stratejik mücadelenin muharebe meydanının Avrasya olacağı anlaşıldığını belirttikten sonra şöyle devam ediyor. "Fakat biz burada stratejik tartışmaların ötesinde Avrasya'nın barındırdığı kültürel imkanların tartışılmasını teklif ediyoruz."

Büşra Ersanlı Behar ise Avrasya'yı oldukça farklı yorumluyor. Biz Kemalist bir tavırla Avrasya'da ulusal devletlerin işbirliğine vurgu yaparken Behar şöyle söylüyor. "Avrasya gerçeği Sovyet sisteminin dünya siyasetine son katkısıdır. Lenin'in ulusların kendi kaderini tayin hakkı anlayışı başından beri ulus devlet modelini dışlamıştır. İmparatorluk, sosyalist birlik ve Avrasya BDT'si bir tarihsel devamlılık içerisinde çokulusluluğu bir kimlik haline getirmiştir. Rus siyasal düşüncesinde yüzyılın başından beri varolan ancak son on yılda politika gündemine gelen Avrasya anlayışı aslında eski imparatorlukların sınırlarını anımsatır. Ve bu çerçevede millet bilincini ya da duygusunu devlet sınırlarının dışına taşır. ... Rus milliyetçiliği içinde dinin ve dilin önemli rolleri olduğu gibi doğu - batı senteziyle Avrupa'ya bir meydan okuma ve alternatif medeniyet sahasını diğer ulus ve kültürlerle birlikte oluşturma yaklaşımı da vardır."

Prof. Dr. **Mahir Kaynak**'ın konuyla ilgili önemli ve ilginç saptamalarına da yer veriyoruz. "Çin'in hızla gelişen ekonomisinin büyük bir hammadde ve enerji açığına yol açması kaçınılmaz görünüyor ve en kolay ulaşabileceği yerin Orta Asya olduğu anlaşılıyor. Türklerin açmazı buradadır. Çin'i kendileri için bir tehdit olarak algılayan ülkeler özellikle ABD onu sınırlamak için Rusya'yı desteklemek zorundadır. Bu doğal kaynakları garanti altına almayı da içermektedir. Bir başka alternatif Çin nüfuzuna karşı bağımsız Türk blokunun Rusya ile İttifak içinde olmasıdır. Böyle bir çözüm eğer Türkiye Orta Asya ile bütünleşmek yakınlaşmak istiyorsa Türkiye ve Rusya'nın da ittifak içinde olması gerekir. Hem Rusya hem Çin'e karşı bağımsız ve onlarla ittifaksız bir çözüm mümkün gözükmemektedir. Bugün Rusya'nın stratejisi Türkiye'de dahil bütün Türk dünyasını kendisi ile ittifaka yönlendirmektir. Rusya'nın Türkiye üzerindeki etkisinin giderek arttığının farkında değiliz."

c-) Askerlerin Avrasya Stratejileri

28 Nisan 1998 tarihinde Harp Akademileri'nde düzenlenen "Kafkaslar, Ortadoğu ve Avrasya Perspektifinde Türkiye'nin Önemi" sempozyumunda Harp Akademileri eski komutanı emekli **Orgeneral Kemal Yavuz**'un sunduğu bildiriden bazı bölümleri aktaralım. Yavuz; tek kutuplu bir dünya siyasi konjoktürünün adil ve huzurlu bir dünya yaratmayacağını söyledikten sonra şu saptamalarda bulunuyor. ABD artık Avrasya'nın düzenleyicisi olduğunu Ortadoğu'da Pax Americana'nın tesisine başladığını bu paktın ABD'nin denetimi altında Türkiye, İsrail ve Ürdün'den meydana geldiğini, ABD'nin gruba Mısır'ı da sokmaya çalıştığını fakat başarılı olamadığını söylüyor. "Rusya Federasyonu iki istikametten (Kafkaslar ve Kazakistan), İran iki istikametten (Azerbaycan ve Türkmenistan), Türkiye ise Azerbaycan üzerinden Orta Asya'ya yönelmeye çalışmaktadırlar. Bu istikametlerin dikkat çeken tarafı büyük ülkelerin birbirlerinin ayaklarına basmamaya gösterdikleri özene karşılık bölgesel güçlerin hareket istikametlerinin kesişmesidir". Yavuz şöyle devam ediyor: "Devlet yönetimine toplumsal menfaatlara yönelik bir anlayış sağlayarak halkımızın maddi ve manevi yönden tatmin ve ikna edilmesi suretiyle toplumsal uzlaşma ve uyumu sağlamak ve buradan alınacak güç ve ile çok daha kişilikli bir dış politika yürüterek ulusal çıkarları ön plana çıkarmak ve sağlamaktır."

Yine aynı sempozyumda söz alan KHA Öğretim Başkanı Dr. Kur. Kd. Albay **Yılmaz Tezcan;** Avrasya'yı şöyle tanımlıyor. "Avrasya, değişimlerin en yoğun yaşandığı 2010 yılına kadar istikrar ve güvenliğin tehlikeye girdiği hassa bölgedir. Dünya Sovyetler Birliğinin sahnedan çekilmesi ile ABD'nin liderliğini yaptığı güç merkezlerinin çekim alanına girdi, bölgesel hakimiyet ve global etkinlik teorileri hızla gündeme gelerek, soğuk savaşta tesis edilen barış dengesi bozuldu." Tezcan Avrasya'daki risk ve tehditleri Batı - Kuzey - Doğu - Güney Eksenleri olmak üzere dört grupta analiz ediyor. Bu tehditlerden doğu eksenli olanlarından birini de İran-Rusya-Çin arasındaki işbirliği ve bunun geliştirilmesi olarak belirliyor. Bu saptama çok önemli

çünkü kimi çevrelerce Rusya-Çin yakınlaşması ve anti ABD'ci tutumuyla İran bağımsız bir Avrasya bloğu oluşumunun temel aktörleri olarak da görülüyorlar.

Dz. Kur. Kd. **Albay Nazmi Çeşmeci** "Hem potansiyel riskler ve belirsizlikler ortamının merkezinde hem de enerji kaynakları ve yeni pazarların kesişme yolları üzerinde bir istikrar adası gibi Türkiye Avrasya stratejisinde emsalsiz bir konum kazanmıştır." diyor. Çeşmeci Almanya'nın Türkiye'nin AB'ye alınmasına karşı çıkışını da yine Avrasya ile ilişkilendirerek şöyle yorumluyor. "Almanya; Türkiye'yi AB içine almayı ekonomik yönden olduğu gibi stratejik açıdan da çıkarlarına uygun görmüyor. AB içinde milyarlarca mark harcanarak güçlendirilecek bir Türkiye mevcut dinamizmi ve tarihikültürelavantajları ile öncelikle balkanlar ve kafkaslarda etkisini kısa zamanda artırarak Almanya'nın Baltık - Karadeniz mivheri ve buradan Kafkaslar ve Orta Asya yoluyla, Avrasya koridoruna ulaşacak Alman etkisinin önüne bir engel olarak çıkabilir."

Türk Silahlı Kuvvetlerimiz NATO konseptinin değiştiğini ve bölgedeki ulusal çıkarlarımızın Kuzey Irak örneğinin gösterdiği gibi ABD ile uyum içinde olmadığını görmüş durumda bu yüzden Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Avrasya stratejilerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynayacağını söyleyebiliriz.

2- EMPERYALİST SİSTEMLER KARŞI AVRASYA GÜÇBİRLİĞİ

ABD'li ve diğer Batılı stratejiler kapitalist sisteme karşı koyuşun ancak bu coğrafyadan gelebileceğinin bilincindedir. Ne Latin Amerika ne de Afrika böyle bir potansiyeli içinde barındırmıyor. Bugün dünya siyaset dengelerini (belirli bir gücü olan Japonya'yı saymazsak) Protestan ve Katolik Avrupa'nın ve ABD'nin belirlediğini göz önüne aldığımızda bu ikisi dışında kalan ve geçen yüzyıllarda dünya siyasetinde etkili olmuş büyük kültürlerin hep Avrasya coğrafyasında var olduklarını görüyoruz. Örneğin Roma imparatorluğunun ikiye ayrılmasından bu yana Katolik Avrupa doğu sınırını Ortodoks dünyası olarak belirlemiştir. Soğuk Savaş döneminde bile bu ayrım çok fazla değişmemiş, ortodoks slavlar doğu blokunda yer almışlardır. Yani soğuk savaş döneminin ayırt edici özelliği ağırlıklı olarak ideolojik olsa da bunda kültürel ve tarihsel ayrımlar da etkili olmuştur. Rusların önderliğini yaptıkları ortodoks slav dünyası dışında **Türk** - **Arap İslam** - **İran (Pers)** - **Hint** ve **Çin** uygarlıkları da bu coğrafyada bulunuyorlar. Şu nokta çok önemli; bu uygarlıkların kurdukları büyük devletlerin ve imparatorlukların çoğu batı kapitalizminin ve emperyalist sisteminin doğduğu dönemden beri varlıklarını şu veya bu şekilde sürdürmüşlerdir. Türkiye, İran, Rusya ve Çin (İran'ın SSCB ve İngiltere tarafından paylaşıldığı dönem dışında) hiçbir zaman tam anlamıyla batı sömürgeci olmamışlardır. Kendilerine ait bir kültürleri ve farklı devlet gelenekleri vardır. İşte bu potansiyel bugün ABD'li stratejileri ürkütüyor. Burada unutulmaması gereken bazı noktalar da var örneğin tarihleri boyunca Türkler, Ruslar ve İranlılarla savaşmışlardır. Osmanlı'nın Batı'ya yönelişinin en büyük iki engeli de Rusya ve İran olmuştur. Bu ülkeler ya da kültürler arasında, kökü jeopolitik yapılarına ve ulusal amaçlarına dayanan tarihsel sorunlar vardır. Rusya'nın Akdeniz'e inme politikası (ki bu Rusya'nın coğrafi ve jeopolitik konumunun bir dayatmasıdır), Rus Çarlığı döneminde de SSCB döneminde de şimdi Rusya Federasyonu döneminde de varlığını sürdürüyor. Bugün S300'lerin Güney Kıbrıs'a konuşlandırılması ile Rusya bir anlamda Akdeniz'e inmiş olacak. Yine göz ardı edilmemesi gereken bir nokta Rusya ve Çin'in bölgedeki Türklere uyguladıkları baskılardır. Tüm bunlar **Huntington**'un "medeniyetler çatışması" tezine haklılık kazandırıyor gibi gözükse de Avrasya işbirliği, antiemperyalist Avrasya bloğu yine de insanlığın önemli bir şansıdır. Avrasya coğrafyasındaki bu farklı ve aralarında problemleri olan uygarlıklar mutlaka bir araya gelmenin yolunu bulmak zorundalar. Ortodoks slavların Avrupa ile yakınlaşmaları, AB ve ABD'ye bağımlı bir duruma gelmeleri bu olasılığı engelliyor. Avrasya'daki güçlerin her şeyden önce laik ve birbirlerinin ulusal devletlerine saygılı bir yapılanma oluşturmaları gerekiyor. İşte bu yüzden de laik ve ulusal bağımsızlıkçı Kemalist model bu işbirliği için önemli deneyimler sunacaktır. Kapitalist sistemin üreticisi olan batı kültürünün dışında kalan medeniyetlerin kendi aralarındaki sorunları çözerek işbirliğine gitmeleri Huntington'un tezini yanlışlamaları gerekiyor.

Antiemperyalist mücadeleyi islam önderliğinde bir yapılanma da gören ve diğer üçüncü dünya ülkelerini islam ile ittifak yapacak ikincil güçler olarak değerlendiren **Roger Garaudy** bu saplantısına rağmen yeni bir Bandung önerisi ile ve az gelişmişlerin biraraya gelerek IMF'ye olan borçlarını ödemeyi reddetmeleri gerektiğini söyleyerek önemli bir çıkış yapmış oluyor. Garaudy İran'ın NATO'nun ihtirasları karşısında Avrasya'nın önemli bir kısmının yeniden biraraya toplanmasının potansiyel merkezini oluşturduğunu iddia ediyor. Avrasya ve Latin Amerika'nın

zorunlu olarak birliğe gitmeleri gerektiğini söyleyen Garaudy şöyle devam ediyor. “Baş eğmeyen merkezleri ABD’nin un ufak etme girişimi, bugün bütün dünyada apaçık görülüyor.”

Samir Amin ise Latin Amerika ile Avrasya’nın işbirliğini şöyle tanımlıyor. “Birinci öncelik ve gereklilik anti tekel anti emperyalist anti komporador, demokratik, halkçı cepheler oluşturmaktır. Büyük semayenin stratejisini başarısızlığa uğratmanın ön koşulu güç dengelerini işçiler ve halk çoğunluğu lehine değiştirmeye bağlıdır. Bu cepheler dünya sistemindeki hiyerarşileri hedef almadan hiçbir şey yapmanın mümkün olmadığının bilincinde olmalıdırlar. Bu da ulusal boyutun hafife alınmamasını gerektirir. Böylesi bir ilerici ulusçuluk bölgesel işbirliğini dışlamaz tam tersine büyük bölgesel bütünleşmeler oluşturmaya özendirmelidir. Bu bölgesel bütünleşme modeli emperyalist küreselleşmenin aktarma kayışı işlevi görmek üzere egemen çevrelerce tasarlanandan çok farklıdır. Latin amerika, Afrika, Arap dünyası, Çin, Hindistan yanında Güney doğu Asya ama aynı zamanda Avrupa ülkelerinin de demokratik,sosyal, halkçı bir ittifak temelinde bütünleşmesi; benim gerçek bir çok merkezli dünya projesi olarak sunduğumdur.”

Antiemperyalist Avrasya Seçeneğini Türkiye’de savunanlar da var. Bunlardan biri düzenlediği “Avrasya Seçeneği Konferansı” ile konuyu sınırlı bir biçimde de olsa gündeme getiren İşçi Partisi. Partinin yayın organı Aydınlık’ta yazan **Özcan Buze** Rusya, Çin, İran, Orta Asya Cumhuriyetleri ve Türkiye’de kimi çevrelerin Avrasya seçeneğini gündeme getirdiklerini bunun somut bir politika olarak Yeni Dünya Düzeni’nin karşısına çıkabileceğini, buna karşılık olarak da ABD’nin Türkiye’yi de piyon olarak kullanmak istediği bir Avrasya Jeostratejisi oluşturmak istediğini söylüyor. Yine Buze, Türkiye’nin bütünlüğünün Irak’ın toprak bütünlüğüne bağlı olduğunu belirttiikten sonra son krizde ABD’nin Irak’a saldırmasını Rusya ve Çin’in tepkilerinin ve direnmelerinin engel olduğunu bu yüzden de Türkiye’nin de Rusya ve Çin’le birlikte hareket etmesi gerektiğini söylüyor. Avrasya’yı sürekli gündemde tutan bir değerli düşünce adamı da **Attila İlhan**. O da Brzezinski’nin endişeye kapılmakta haklı olduğunu, çünkü onun istediği gibi bir Avrasya’nın ancak Rusya, İran ve Türkiye’nin sıkı sıkıya ABD’nin kontrolünde tutulmasıyla mümkün olacağını söylüyor ve ekliyor. “İran kontrol dışındadır. Türkiye ve Rusya’da kontrole karşı tepki giderek yükseliyor. Yapılması gereken Rusya, Türkiye ve İran’ın öteki bölge ülkeleriyle el ele vererek ABD’den bağımsız bir Avrasya birliğini gerçekleştirmesidir.” İlhan, Batı’nın kontrolü altında olmayan büyük devlet istemediğini SSCB’nin bu yüzden bölündüğünü Türkiye’deki düşük yoğunluklu iç çatışmanın sebebinin de bu olduğunu söylüyor. **Anıl Çeçen** ise Avrasya’nın merkezinde Anadolu’da güçlü bir devlet olursa Avrasya kendi başına dünyanın merkez gücü olarak çıkabilir yorumunu yapıyor. Çeçen emperyalistlerin Avrasya planlarına karşı Türkiye, İran, Rusya dahil olmak üzere bu bölgede gelecekteki yapılanmanın hem bölgede savaş ihtimalini ortadan kaldıracağını hem de emperyalistlerin bölgeye girmelerini engelleyeceğini ve bu yapının ileride bir Avrasya federasyonu ya da konfederasyonuna ya da bir Avrasya Birliği’ne gidebileceğini söylüyor. Çeçen’de Garaudy gibi Yeni bir Bandung konferansı ile Asya ya da Afrika’nın herhangi bir kentinde toplanacak bir konferansla kapitalizmin emperyalist bir çizgide empoze ettiği küreselleşmenin bütün boyutları ile tartışılması gerektiğini ve tüm az gelişmiş (geri bırakılmış) ülkelerin bir araya gelerek yeni bir enternasyonal örgütlemeleri gerektiğini buna da ulusal devletler enternasyonal dediğini belirtiyor. Öncü Kadro dergisinde **Halil Sami** ise Avrasya birliği ile Rusya’nın jeopolitik konumundan kaynaklanan politikalarının nötreleze edilebileceğini belirtiyor ve ekliyor. “Avrasya coğrafyasında bulunan ülkelerin siyasal bir güçbirliği oluşturmaları kendi ulusal çıkarları açısından da doğal bir sonuçtur”. Ulusal Dergisi’nde ise **Hakan Reyhan**’ın şu satırları önemli: “Emperyalistlerin Avrasya coğrafyasındaki en etkili silahı yerelciliktir. Avrasya oluşumunun mimarları ulusalcı olmak zorundadırlar. Yerelcilik binlerce ırkın yaşadığı Avrasyayı paramparça eder. sömürgecilerin kucağına düşürür. Ulusalcılık ise bölgeyi ulus devlet modelleriyle bütünleştirir., sağlamlaştırır. Avrasya birlikteliği ulus devletler birlikteliği olmalıdır. burada ne imparatorluk yapılanmalarına ne de etnik minyatür devletçiklere yer vardır.” Reyhan Kemalist devrimler sayesinde Avrasya’da ulus devlet modelinin en sağlıklı şekilde Türkiye’de kurulduğunu da söylüyor.

Kaynakça

- 1- Mütercimler E., 21. Yüzyıl ve Türkiye “Yüksek Strateji” 1997, İstanbul.
- 2- Dağı, Z., “Rusya’nın Yakın Çevre Politika ve Türkiye”, Türk Dış Politikasında Gelenek ve Değişim 1998
- 3- Özbek, N., “Rus Dış Politikasında Yeni Yönelimler”, Avrasya Dosyası Cilt:3 Sayı:4, 1996

Ankara

- 4- Stankoviç, S., "Rusya Kendisini Arıyor", Avrasya Dosyası Cilt:1 Sayı:1, 1994 Ankara
- 5- Ülku, İ., "Yükselen Avrasyacılık: Bir Tarihsel İdeolojinin Jeopolitiği", Ortadoğu Gazetesi
- 6- Akgönenç, O., "Rusya Federasyonunun Dış Politika Hedefleri", Avrasya Dosyası Cilt:1 Sayı:1, 1994
- 7- Sagadeev, A., "Rusya ve Büyük Güç İdeolojisi", Avrasya Dosyası Cilt:1 Sayı:1, 1994 Ankara
- 8- Blank, S., "Kafkasya Güvenliğinde Yeni Eğilimler", Avrasya Etüdları sayı:13 1998 Ankara
- 9- Tikence, M. "Rusya Federasyonunun Orta Asya Politikası", Strateji 96/3, Ankara
- 10- Brzesinski, Z., Büyük Satranç Tahtası Amerika'nın Önceliği ve Bunun Jeostratejik Gerekleri, 1998,
- 11- Elekdağ, Ş. "ABD Stratejisi ve Türkiye", Milliyet Gazetesi
- 12- Balci, E. "ABD ve Çin", Cumhuriyet Gazetesi
- 13- Köni H., "Türkiye'nin Şeytan Üçgeni", Savunma ve Havacılık, cilt:12 no:1, 1998
- 14- Manisalı, E., "Kafkasya - Ortadoğu Terazisinde Politika ve Petrol", Cumhuriyet Gazetesi
- 15- Schimidt, H., Foreign Policy, Bahar 1998, İstanbul
- 16- Manisalı, E., "Brzesinski'nin Anımsattıkları", Cumhuriyet Gazetesi
- 17- Fuller, G. - Lesser, I., Kuşatılanlar, İslam ve Batı'nın Jeopolitiği, 1996, İstanbul
- 18- Kissinger, H., Diplomasi, 1998, Ankara
- 19- Cohen, A. "ABD'nin Yeni Rusya Politikası" Avrasya Dosyası Cilt:1 Sayı:1, 1994 Ankara
- 20- Andican, A., "Avrasya Stratejileri Üzerine", Ulusal sayı:4 Güz 1997
- 21- Sadıklar, C., 200'li Yıllar Dünya ve Türkiye, 1995 Ankara
- 22- Aslan, Y., "Yeni Jeopolitik Türk Kuşağı ve Türkiye", Yeni Türkiye sayı:15, 1997, Ankara
- 23- Öğütçü, M. Yükselen Asya, 1998, Ankara
- 24- Yılmaz, M. "Avrasya. Yeni Bir Uygarlık Yolu olabilir mi?", Türkiye Günlüğü sayı:49 1998, Ankara
- 25- Behar, B. "Milliyetçilik Teorileri, Avrasya'da Siyaset ve İlişkiler", Türkiye Günlüğü sayı:50, 1998 Ankara
- 26- Kaynak, M. "Siyaset Belirleyicidir", Yeni Türkiye sayı:15, 1997, Ankara
- 27- Yavuz, K. Aydınlik Gazetesi
- 28- Çeşmeci, N. "NATO+BAB+AB+AGİK" Savunma, sayı:1, 1998
- 29- Tezcan, Y. "Avrasya Üzerindeki Güç Mücadelesi ve Türkiye", Savunma sayı:2, 1998
- 30- Garaudy, R., Çöküşün Öncüsü ABD, 1997, İstanbul
- 31- Amin, S., "Kapitalizm, Emperyalizm, Küreselleşme", Özgür Üniversite Forumu 1997 sayı:1 Ankara
- 32- Buze, Ö. "Avrasya'nın Gücü" - "ABD'nin Avrasya Jeostratejisine Karşı Avrasya Seçeneği, Aydınlik
- 33- İlhan, A. "Avrasya Gerçeği" - "Avrasya Dünya'nın Merkezi" - "Avrasya, Avrasyalının", Cumhuriyet
- 34- Çeçen, A., "Emperyalist Globalizmine Karşı Ulusal Devletler Enternasyonalizmi" Global Rapor, sayı:1
- 35- Sami, H. "Avrasya Seçeneği", Öncü Kadro, sayı 7/8 1998 Eskişehir.
- 36- Reyhan, H., Ulusal Dergisi, Avrasya Coğrafyasında Stratejiler, sayı:4 1997, Ankara